

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2026-498

11.5.2026

HELP Forsikring AS

Rettshjelp

Tvist om samvær – avslag grunnet «ikke føre frem» – selvdømmeklausul – rimelige og nødvendige utgifter?

Sikrede hadde advokatforsikring og var bistått av foretakets advokat i barnefordelingssak for tingretten. Sikrede fikk ikke medhold i saken og ble idømt motpartens saksomkostninger. Sikrede ønsket å anke saken, men foretaket avsto videre dekning med henvisning til vilkåret som unntok dekning dersom foretaket vurderte det slik at saken ikke ville føre frem. Sikrede var uenig i avslaget og anket saken ved hjelp av ekstern advokat. Rett før ankesaken, møtte sikrede motparten i rettsmekling. Hun tilbød økt feriesamvær, men partene kom ikke til enighet. I lagmannsretten fikk sikrede medhold i mer samvær enn han hadde fått ved tingrettens dom. Retten kom videre til at partene skulle bære egne omkostninger for tingretten, men sikrede ble idømt motpartens saksomkostninger for lagmannsretten. Retten la vekt på forlikstilbudet motparten hadde fremsatt kort tid før ankesaken kom opp. Foretaket opprettholdt sitt standpunkt om at det kunne avslå videre dekning fordi saken ikke hadde ført frem. Foretaket dekket likevel 36 timers advokatbistand, men ikke idømte saksomkostninger. Sikrede mente å ha krav på full dekning av sine utgifter til advokat, samt de idømte saksomkostningene slik han i henhold til vilkårene hadde krav på ved bruk av foretakets advokat. Nemnda kom til at avtalevilkåret, om at foretaket kunne avslå dekning dersom det vurderte det slik at saken ikke ville føre frem, var ugyldig og i strid med både avtl. § 36 og forbrukeravtaledirektivet. Foretaket var dermed ansvarlig både for sikredes advokatutgifter og de idømte saksomkostningene. Nemnda tok ikke stilling til om sikredes utgifter var rimelige og nødvendige.

Saksfremstilling

Saken gjelder sikredes krav om ytterligere erstatning for advokatutgifter pådratt etter at foretaket avsto videre dekning i barnefordelingstvist.

Av sikredes forsikringsavtale fremgår det av pkt. 7 hvilke rettshjelpbehov som er omfattet, herunder barnerett. Det var ikke omtvistet at sikredes rettshjelpbehov i denne saken i utgangspunktet var omfattet av forsikringsavtalen. Foretaket bisto sikrede i saken til og med tingrettsbehandlingen. Uenigheten mellom partene gjaldt sikredes krav om bistand i forbindelse med ankesaken.

Av vilkårenes pkt. 9 fremgår foretakets plikter og rettigheter. Pkt. 9.2 gjelder ved bruk av advokat utpekt av foretaket, mens pkt. 9.3 gjelder ved bruk at «ekstern advokat etter Medlemmets valg».

Av pkt. 9.2 fremgår blant annet følgende:

HELP Forsikring AS kan avslå dekning av advokatbistand dersom advokaten vurderer det slik at kravet ikke vil føre frem. Advokaten avgjør til enhver tid hvilke skritt som skal tas i saken, herunder om og eventuelt når saken skal bringes inn for domstolene. Advokaten avgjør om og når saksbehandlingen skal avsluttes.

(...)

HELP Forsikring AS dekker inntil tre millioner kroner per forsikringstilfelle. Innenfor denne maksimalgrensen dekkes Medlemmets rimelige og nødvendige advokatbistand i saken.

(...)

I de tilfeller der saken håndteres av advokat utpekt av HELP Forsikring AS, dekkes idømte sakskostnader etter tvistelovens regler og rettsgebyrer ved prosess, så langt den samlede dekningen ikke overstiger maksimalgrensen på tre millioner kroner per forsikringstilfelle.

Av pkt. 9.3 fremgår blant annet følgende:

HELP Forsikring AS kan avslå dekning av advokatbistand dersom Selskapet vurderer det slik at kravet ikke vil føre frem.

HELP Forsikring AS dekker inntil tre millioner kroner per forsikringstilfelle. Innenfor denne maksimalgrensen dekkes Medlemmets rimelige og nødvendige advokatkostnader i saken. (...) Advokatbistanden og -meklingen dekkes med en timesats begrenset oppover til den offentlige salærsatsen (jf. Salærforskriften § 2). (...)

Kostnader som følge av advokatbytte, dekkes som utgangspunkt ikke, men dekkes likevel der advokatbytte er nødvendig for å få en forsvarlig behandling av saken. Ved uenighet mellom HELP Forsikring AS og Medlemmet om hva som er rimelige og nødvendige kostnader, kan Medlemmet eller advokaten velge å bringe spørsmålet inn for nemndsbehandling eller be Finansklagenemnda avgjøre spørsmålet, se pkt. 10.

For tvister som er brakt inn i rettsapparatet, plikter Medlemmet etter anmodning fra HELP Forsikring AS, å begjære at retten fastsetter advokatens godtgjørelse i medhold av tvisteloven § 3-8. HELP Forsikring AS svarer ikke for advokatkostnader som overstiger godtgjørelse fastsatt av retten. Idømte sakskostnader etter tvistelovens regler og rettsgebyrer ved prosess dekkes ikke når Medlemmet har valgt advokat selv.

Foretaket bisto sikrede i en barnefordelingssak mot barnets mor. En advokat fra foretaket bisto sikrede i saken for tingretten. Dom forelå 30.9.24, og sikrede ble blant annet idømt å dekke kr 80 000 av motpartens saksomkostninger.

Sikrede ønsket å anke dommen, men foretaket meddelte 3.10.24 at det ikke var grunnlag for videre dekning.

Sikrede klaget på avslaget om videre dekning, og i e-post 10.10.24 bekreftet foretaket at saken ville bli behandlet i intern klagenemnd 25.10.24. I e-posten informerte foretaket om at nemnda ville avgjøre om saksbehandlingen skulle fortsette for foretakets regning eller avsluttes. Videre fremgikk følgende i e-posten:

Dersom du etter nemndsbehandling velger å føre saken videre på egenhånd og for egen kostnad, og vinner frem med din sak, dekkes nødvendige kostnader av HELP. Vurderingen gjøres med bakgrunn i tvistelovens regler om fastsettelse av sakskostnader.

Foretaket informerte samtidig om at det ville utforme en kort anke som sikrede kunne benytte dersom han ønsket å avbryte ankefristen:

Vi kommer i alle tilfeller til å utforme og oversende en kort anke til deg, som du kan velge å bruke dersom du ønsker å anke saken og avbryte ankefristen. Denne må du i så fall selv sende til retten innen ankefristen. Du bør så søke juridisk bistand hos advokat. Kostnadene til dette dekker vi som sagt ikke med mindre nemnda kommer til at saksbehandlingen skal fortsette for HELPs regning.

Sakens dokumenter, herunder den utarbeidede anken, ble ved en feil ikke tilgjengeliggjort for sikrede før 25.10.24. Samme dag opplyste foretaket at saken skulle behandles i den interne klagenemnda 29.10.24.

Grunnet ankefristen engasjerte sikrede en ekstern advokat for bistand i barnefordelingssaken. sikrede anket både spørsmål om bosted, samvær, feriesamvær og idømte saksomkostninger.

I forbindelse med klagebehandlingen besluttet den interne klagenemnden i foretaket 30.10.24 at sikrede hadde krav på dekning av seks timers bistand fra den eksterne advokaten til utarbeidelse av anke. Klagenemnda viste til at «tilsvarende bistand allerede er tilbudt fra HELP, men slik at

anken nå isteden utferdiges av ekstern valgt advokat». Klageorganet bemerket at de seks timene ville bli dekket med offentlig salærsats, og viste til vilkårenes punkt vedrørende ekstern advokat. Det ble også vist særskilt til at idømte saksomkostninger ikke ble dekket når sikrede har valgt advokat selv. Videre skrev klageorganet at det ville avvente vurdering av videre advokatkostnader til kopi av inngitt anke til lagmannsretten var inngitt (innen ankefristen 1.11.24).

Ved neste behandling 22.11.24 kom det interne klageorganet til at sikrede ikke hadde krav på videre dekning, og det ble vist til vilkåret om at foretaket kan avslå dekning dersom det vurderer det slik at saken ikke vil føre frem.

Kort tid før barnefordelingstvisten skulle opp for lagmannsretten, møttes sikrede og motparten til rettsmekling. I meklingen skal motparten ha tilbudt sikrede økt feriesamvær, men partene kom ikke til enighet.

I lagmannsrettens dom 6.5.25 fremgikk det at anken over fast bosted var nektet fremmet. For øvrig fikk sikrede delvis medhold i anken. Retten skrev at «begge parter har fått medhold av betydning, jf. tvisteloven § 20-3, i det begge har oppnådd så mye at det ikke var rimelig å godta motpartens standpunkt».

Retten kom likevel til at motparten kunne tilkjennes delvis saksomkostninger og endte opp med å fastsette beløpet skjønsmessig til kr 150 000. Retten vektla blant annet at sikrede hadde avslått «rimelige forlikstilbud». Det ble vist til at rettens utmålte feriesamvær var «likt det [motparten] tilbødte i rettsmekling 7. april 2025. Riktignok var dette kort tid før ankeforhandling, slik at en ikke ubetydelig del av kostnadene til forberedelse allerede nok var pådratt, men det tillegges like fullt vekt».

Lagmannsretten kom samtidig til at partene skulle bære egne saksomkostninger for tingretten. Retten vektla i den forbindelse at sikrede «har oppnådd et langt større samvær enn det han hadde da saken ble initiert for domstolene».

Foretaket vurderte saken på ny i lys av lagmannsrettens dom. Foretaket kom til at det i tillegg til de seks timene det tidligere hadde bekreftet dekning for, kunne dekke ytterligere 20 timer for bistand til rettsmekling vedrørende feriesamvær. Foretaket pekte på at sikrede ikke hadde vunnet frem i det vesentlige ved at anken for bosted var forkastet, og at ordinært samvær ikke var utvidet i forhold til tingrettens dom. Foretaket bemerket også at selv om feriesamværet var økt, så var dette i tråd med forlikstilbudet motparten hadde tilbudt i mekling. Samlet tilbød foretaket derfor kr 42 737.

Sikrede ba om en ny vurdering og poengterte blant annet at saken burde vært anket på nytt bare med tanke på saksomkostninger.

Foretaket besluttet etter nok en ny vurdering å dekke samlet 36 timer med offentlig salærsats, totalt kr 59 175. Foretaket hadde da utvidet dekningen med ti timer for spørsmålet om saksomkostnader og fastsettelse av samvær. Erstatningen ble utbetalt til sikrede 17.7.25.

Sikrede opprettholdt sin klage og mente å ha krav på ytterligere erstatning. Han viste til at utgiftene han hadde hatt samlet var på kr 340 000 etter lagmannsretten, inkludert beløpet på kr 59 175 som foretaket hadde utbetalt. Det antas at angivelsen av det samlede beløpet også inkluderte de idømte saksomkostningene for lagmannsretten på kr 150 000. Det var ikke fremlagt en oversikt over, eller dokumentasjon på, samlede saksomkostninger.

Sikrede anfører i det vesentlige at han må ha krav på dekning av kostnadene han har hatt i forbindelse med ankesaken. Sikrede vant frem både med spørsmål om saksomkostninger for tingretten og om feriesamvær. For sikrede var nødvendige kostnader det det kostet å få en

advokat til å utforme anken, samt utrette det som skulle være av nødvendig arbeid til behandlingen av ankesaken var ferdig, samt idømte kostnader, som sikrede har endt opp med i denne saken på tross av at han delvis har vunnet frem i lagmannsretten.

Foretaket anfører i det vesentlige at sikrede kun har krav på dekning av rimelige og nødvendige utgifter. Sikrede har ikke vunnet frem i saken, slik det er forutsatt i vilkårenes pkt. 10, tredje ledd. Foretaket har dekket seks timer for skriving av anke, 20 timer for den del av saken som gjelder fastsettelse av feriesamvær og ti timer for spørsmålet om sakskostnader. Dette utgjør 36 timer av ca. 50,5 timer fra det påbegynte arbeidet til gjennomføring av rettsmekling. Sikrede har dermed fått dekket mer enn det som kan anses som rimelige og nødvendige kostnader for den del av saken han har nådd frem med. Bistand til gjennomføring av ankeforhandling anses ikke som rimelig og nødvendig alle den tid sikrede avslo rimelige forlikstilbud. Foretaket aksepterer at timene det er innvilget dekning for dekkes med advokatens salærsats på kr 2 000 eks. mva., men dekker ikke idømte saksomkostninger. Saksomkostningsansvaret oppstod som en direkte følge av at anken ble anlagt for bredt og dermed ble håndtert på en uforholdsmessig måte. Kostandene kan derfor ikke kreves dekket av foretaket.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet i saken er om sikrede har krav på ytterligere erstatning etter at foretaket avslo videre dekning av advokatbistand etter tingrettens dom i barnefordelingstvist mot barnets mor.

Nemnda viser til FinKN 2026-302 om tilsidesettelse av samme klausul og slutter seg til sekretariatets vurdering:

I utgangspunktet er det vilkårene som er avgjørende for hva foretaket svarer for, og hvilke unntak og oppgjørsregler som gjelder.

(...)

Selvdømmeklausul

Som foretaket også har nevnt i sitt klagesvar, har nemnda tidligere kommet til at såkalte selvdømmeklausuler ikke er gyldige. Foretaket har vist til FinKN 2024-1181 hvor nemnda, etter å ha kommet til at selvdømmeklausulen måtte sensureres etter avtaleloven, kommenterte at 'Nemnda finner det uheldig at foretaket fortsatt opererer med vilkår som nemnda tidligere har fastslått at er i strid med gjeldende rett'. Nemnda uttalte imidlertid videre at:

Men, selv om selvdømmeklausuler ikke aksepteres, har foretaket likevel rett til å avslå dekning dersom det ut fra en objektiv forsvarlig rettslig vurdering med utgangspunkt i vanlige bevisregler ikke er sannsynlig at saken vil føre frem, se også FinKN 2015-340.

Vi reiser spørsmål ved om man kan legge dette til grunn, og om en slik praktisering tar tilstrekkelig hensyn til EØS-lovgivningen. I så fall er man ikke bundet av tidligere nemndspraksis, jf. nemndas uttalelse om dette i FinKN 2025-1050:

Det bemerkes at manglende tilstrekkelig hensyntagen til EØS-rettslige rettskilder tilbake i tid, ikke binder nemnda til å følge sin tidligere praksis, dersom en nøyere gjennomgang av rettskildene tilsier et annet resultat.

Vi viser i den forbindelse til FinKN 2024-615 hvor nemnda uttalte følgende i en sak om en selvdømmeklausul:

Etter nemndas oppfatning er det her tale om en såkalt selvdømmeklausul. Om selvdømmeklausuler har nemnda tidligere uttalt at 'Selvdømmeklausuler' er uvanlige i norsk rett, og det foreligger relativt lite praksis som omhandler spørsmålet. Et avtalevilkår som gir den næringsdrivende i en avtale med en forbruker selv en ensidig rett til å fortolke vilkåret, er angitt som et eksempel på et urimelig avtalevilkår i bilag til direktiv 93/13/EØF (bilagets bokstav m). Direktivet er gjennomført i norsk rett, jf. Ot.prp. nr. 89 (1993-94), og selvdømmeklausulen må dermed uten videre sensureres etter avtl. § 36. Se også til sammenligning nemndas vurdering om tilsvarende problemstilling i FinKN 2011-629", jf. avgjørelsene 2020-714, jf. 2020-716.

Nemnda finner derfor ikke å kunne legge selvdømmeklausulen til grunn.

Vi forstår det slik at konsekvensen av at selvdømmeklausulen er ugyldig etter direktivet, er at den må anses som bortfalt og dermed ikke kan legges til grunn ved vurderingen av sikredes krav om dekning under advokatforsikringen.

Den ugyldige klausulen kan, etter vår mening, heller ikke erstattes med en 'objektiv forsvarlig rettslig vurdering'.

En slik substitusjon av innholdet i det ugyldige vilkåret – ved å oppstille et krav om saken vil føre frem som betingelse for dekning – innebærer i realiteten at man opprettholder virkningene av et urimelig kontraktsvilkår i strid med direktivets system. EU-domstolen har i flere saker lagt til grunn at nasjonale organer ikke kan modifisere eller «redde» et urimelig vilkår ved å omskrive det til et mildere eller mer balansert innhold - vilkåret skal settes helt til side, jf. eksempelvis C-263/22 *Ocidental* hvor blant annet følgende fremgikk av dommen:

Det følger af fast retspraksis, at når et vilkår er blevet erklæret urimeligt og dermed ugyldigt, påhviler det i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 den nationale ret at udelukke anvendelsen af dette vilkår, således at det ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse herimod

(...)

I øvrigt skal konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, ifølge Domstolens faste praksis gøre det muligt at genoprette den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret

Når selvdømmeklausulen er ugyldig, kan den etter vår mening ikke fungere som grunnlag for avslag, verken direkte eller gjennom en omformulert terskel basert på bevis- og sannsynlighetsvurderinger.

Resultatet er at den rettslige og faktiske situasjonen må gjenoprettes slik den ville ha vært dersom det urimelige vilkåret ikke hadde vært en del av avtalen, jf. den ovennevnte dommen. Når selvdømmeklausulen settes til side, kan foretaket ikke avslå videre dekning av ankesaken med henvisning til denne. Vurderingen av sikredes krav må da bygge på forsikringsavtalens øvrige, gyldige vilkår.

Det er, som tidligere påpekt, ikke omtvistet at sikredes rettshjelpbehov (barnefordelingstvist) omfattes av forsikringen. Etter de gyldige vilkårene hadde sikrede krav på fortsatt dekning under advokatforsikringen, også i ankeomgangen.

Sikrede må derfor stilles som om han hadde benyttet en advokat oppnevnt av foretaket. Valget av ekstern advokat var ikke selvvalgt, men en direkte følge av foretakets uberettigede avslag på videre bistand. Foretaket kan etter vår mening ikke bli hørt med at kun deler av timene som har påløpt skal dekkes da dette ikke ville vært tema om foretaket hadde utpekt en advokat for å bistå sikrede i saken. Foretaket hefter dermed for både sikredes advokatutgifter og de idømte saksomkostningene. Foretaket kan ikke påberope seg vilkårenes pkt. 9.3 om dekning ved bruk av selvvalgt ekstern advokat, herunder begrensningen til offentlig salærssats og unntaket for dekning av idømte omkostninger.

På denne bakgrunn mener vi at sikrede må gis medhold i klagen, og vi ber forsikringsforetaket ta vår vurdering til følge.

Foretaket har i ettertid anført at sikredes utgifter ikke er «rimelige og nødvendige» i saken. Nemnda tar normalt ikke stilling til hva som utgjør «rimelige og nødvendige» sakskostnader, og har verken kapasitet eller grunnlag for å ta stilling til dette spørsmålet i denne saken.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Sikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Trine Vøien (bransjerepresentant) og Hege Sundby (forbrukerrepresentant).